

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název školy	Střední průmyslová škola strojnická Vsetín
Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0483
Autor	RNDr. Miroslava Pospíšilíková
Název šablony	III/2
Název DUMu	10.9 Stavba elektronového obalu
Tematická oblast	Obecná chemie
Předmět	Chemie
Druh učebního materiálu	prezentace
Anotace	Druhy orbitalů, jejich zaplňování elektrony
Vybavení, pomůcky	PC, učebnice
Ověřeno ve výuce dne, třída	22. a 26.11.2013, 1.A

Výukové cíle

- Charakterizovat atomový obal
- Definovat orbital, znát jeho druhy a tvary
- Znat kvantová čísla a jejich význam
- Ovládat pravidla pro elektronovou konfiguraci atomu a iontu

Klíčová slova

- Atomový obal
- Orbital
- Kvantová čísla
- Elektronová konfigurace atomu a iontu

STAVBA ELEKTRONOVÉHO OBALU ATOMU

Kde se vyskytují elektrony a jakým
způsobem jsou uspořádány?

Atomový obal (str.16)

- tvoří ho elektrony
- má záporný náboj
- má nepatrnou hmotnost
- je 100 000 x větší než jádro atomu

ORBITAL = prostor kolem atomového jádra, kde se s největší pravděpodobností vyskytuje e.

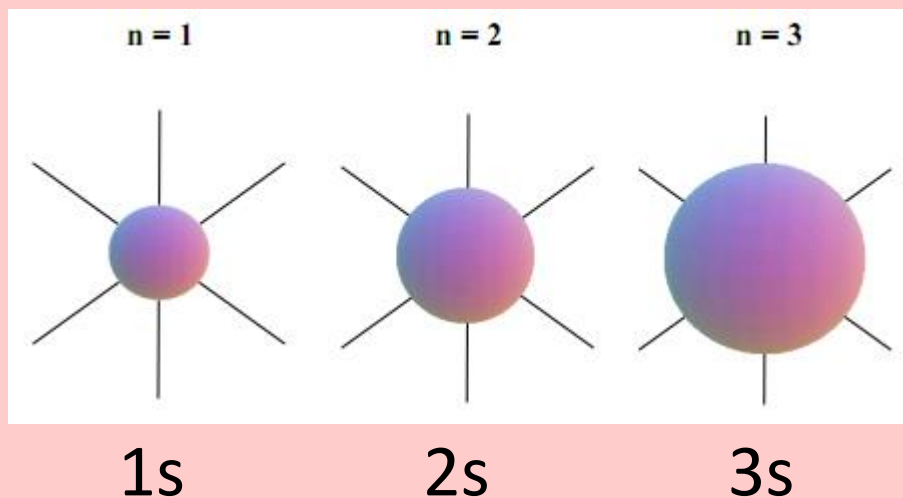
Jsou různé druhy orbitalů, které se nacházejí ve vrstvách s rozdílnou energií, liší se tvarem a počtem.

Proto je každý orbital popsán **4 kvantovými čísly**:

n - hlavní, **l** – vedlejší, **m** – magnetické, **s** - spinové

- ***n* – hlavní kvantové číslo**, vyjadřuje velikost orbitalu a energii **e** v něm. Jeho hodnota určuje energetickou vrstvu (hladinu), kde se **e** nachází.

n	1	2	3	4	5	6	7
elektronová vrstva	K	L	M	N	O	P	Q

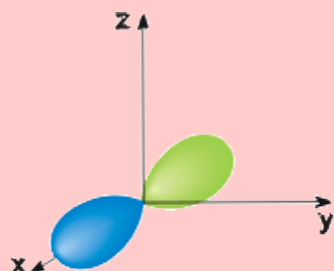

- **l – vedlejší kvantové číslo**, určuje prostorový tvar orbitalu. Jeho hodnoty jsou od 0 po $(n - 1)$.

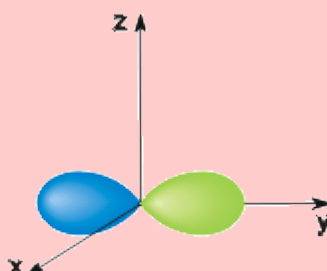
např. $n = 2$, pak $l = 0, 1 \dots$ **ve 2. vrstvě jsou orbitaly 2s a 2p**

$n = 3$, pak $l = 0, 1, 2 \dots$ **ve 3. vrstvě jsou orbitaly 3s, 3p, 3d**

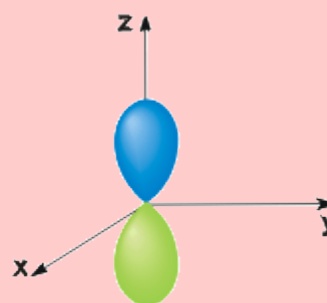
l	0	1	2	3
typ orbitalu	s	p	d	f
tvar orbitalu	koule	prostorová osma	složitější tvary	složitější tvary

p_x

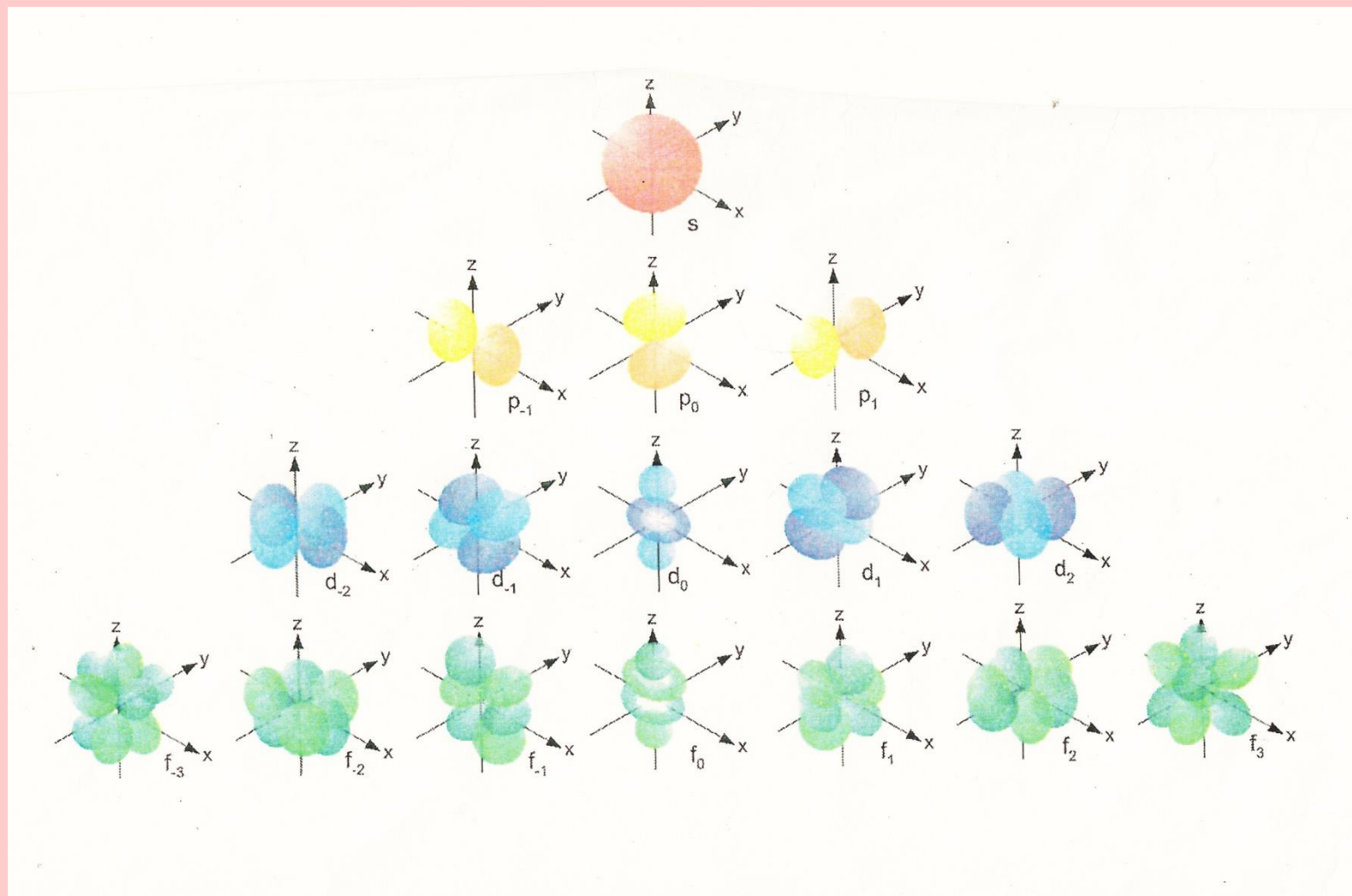

p_y

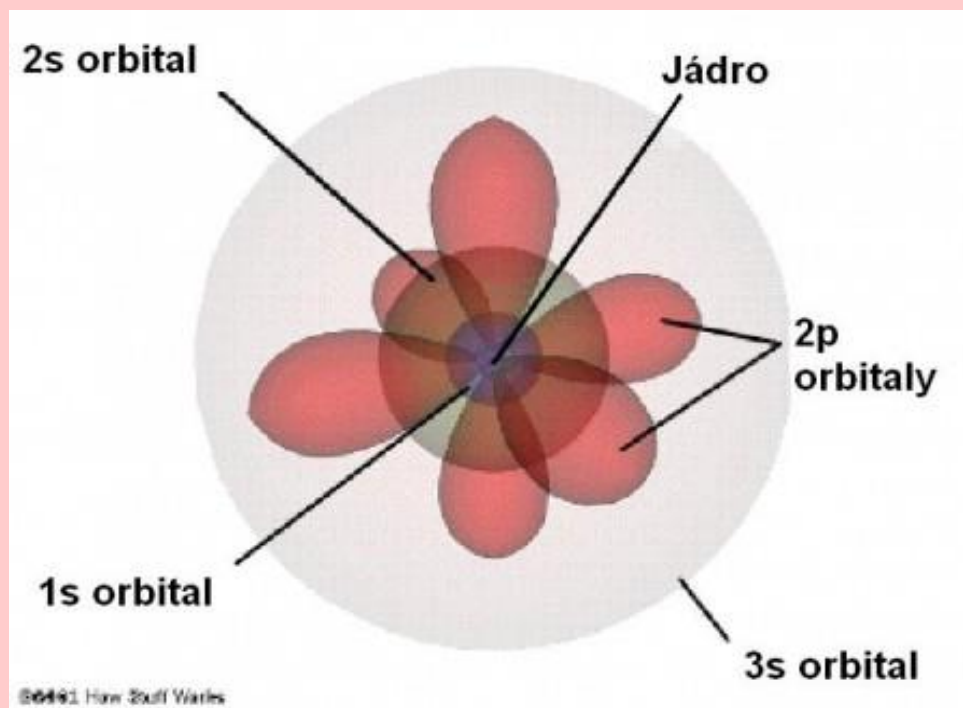
p_z

Tvary orbitalů

Např. struktura elektronového obalu prvku, který má elektrony ve 3 elektronových vrstvách, v orbitalech 1s (vrstva K), 2s,2p (vrstva L), 3s (část vrstvy M)

- ***m – magnetické kvantové číslo***, vyjadřuje prostorovou orientaci orbitalu a určuje počet orbitalů daného typu. Jeho hodnoty jsou **od $-l$ po $+l$** .

Tedy $l = 0$, pak $m = 0$ ... **1 orbital s**

$l = 1$, pak $m = -1, 0, 1$ ... **3 orbitaly p**

$l = 2$, pak $m = -2, -1, 0, 1, 2$ ... **5 orbitalů d**

$l = 3$, pak $m = -3, -2, -1, 0, 1, 2, 3$ ... **7 orbitalů f**

- ***s – spinové kvantové číslo***, vyjadřuje chování elektronu v orbitalu, nabývá pouze 2 hodnot a to $+1/2$ a $-1/2$.

- **Znázornění elektronů a orbitalů**

elektrony ... $\uparrow$, $\downarrow$

orbitaly ... s

p

d

f

Zápis 1e v orbitalu

2 e

Zápis

HLAVNÍ
KVANTOVÉ
ČÍSLO

1

2

POČET
ELEKTRONŮ

S

TYP
ORBITALU

Pravidla pro výstavbu elektronového obalu

1. V 1 orbitalu mohou být maximálně 2 elektrony s opačným spinem.
2. Orbitaly se zaplňují elektrony postupně dle rostoucí energie.

1s 2s 2p 3s 3p 4s 3d 4p 5s 4d 5p 6s 4f 5d 6p 7s

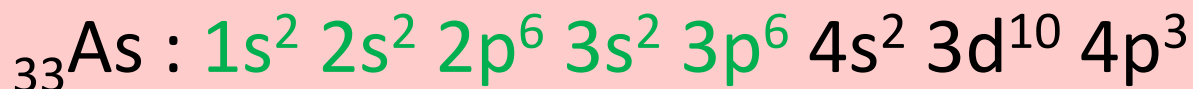
3. V degenerovaných orbitalech (p, d, f) vznikají elektronové páry teprve po zaplnění každého orbitalu jedním elektronem. Všechny nespárované elektrony mají stejný spin.

Např. ${}_8\text{O}: 1s^2 2s^2 2p^4$

Elektronová konfigurace

= zápis elektronů v orbitalech

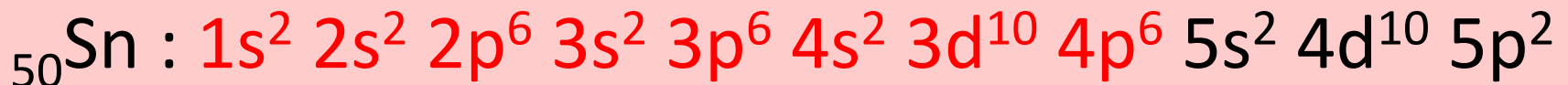
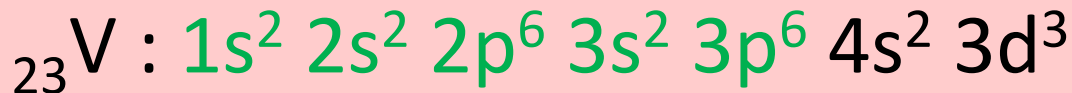
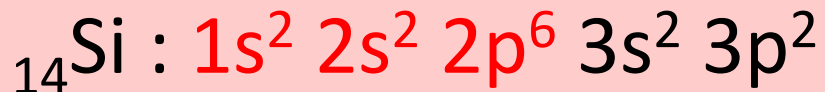
a) základní (úplná)

b) zkrácená - dle předcházejícího vzácného plynu

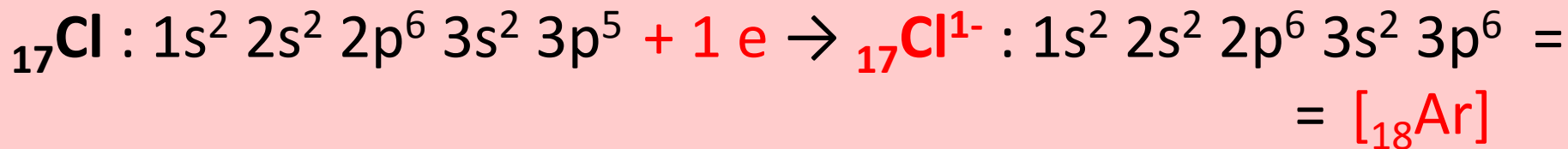
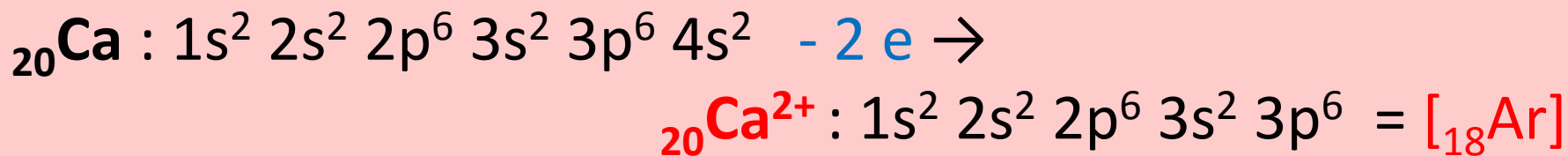
Úkol: Napište základní a zkrácenou konfiguraci atomů křemíku, vanadu a cínu.

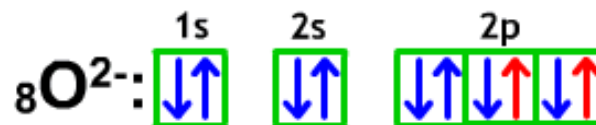
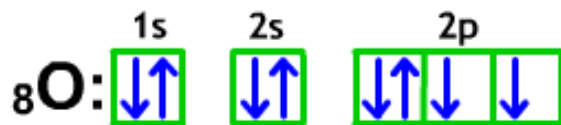
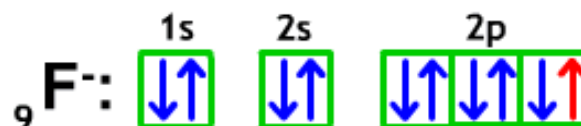
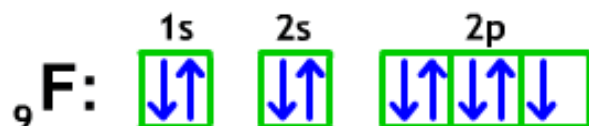
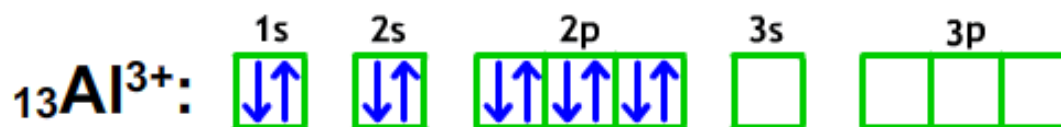
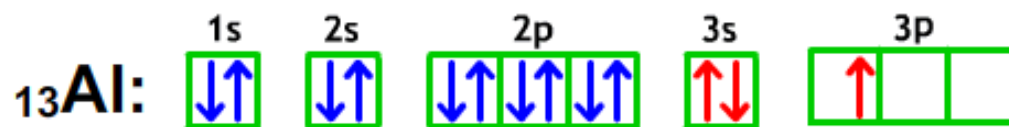
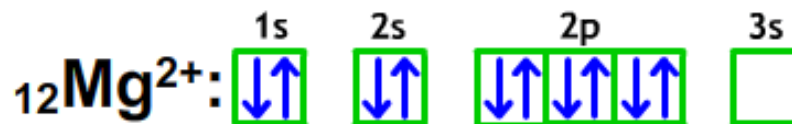
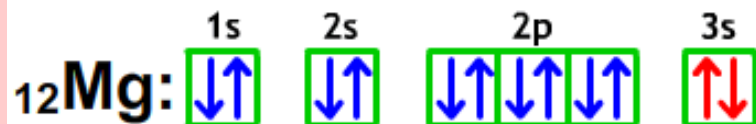
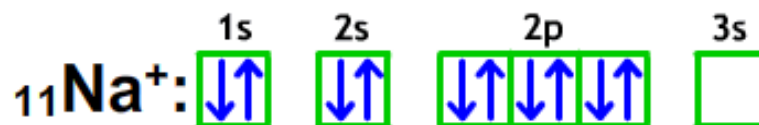
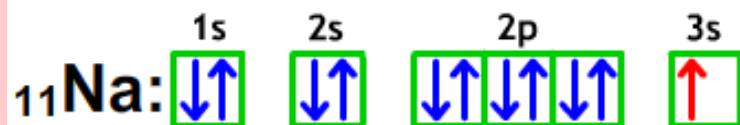
- **Konfigurace kationtu, aniontu**

Atomy mohou odevzdáním e vytvářet **kationty**, přijetím e vznikají **anionty**. Snaží se tím získat stabilní konfiguraci vzácných plynů, které mají zcela zaplněnou poslední (valenční) vrstvu elektrony.

Např.

Přehled elektronových konfigurací vybraných iontů

Co mají všechny vzniklé ionty společného?

Literatura, použité zdroje textu a obrázků

- **Chemie pro střední školy**, Jiří Banýr, Pavel Beneš, SPN Praha, 1996
- **Chemie pro čtyřletá gymnázia, 1. díl**, Aleš Mareček, Jaroslav Honza, Nakladatelství Olomouc, 1998
- www.chemvazba.moxo.cz
- www.cheminfo.chemi.muni.cz
- www.chemwiki.ucdavis.edu